

KOLLEKTÍV FOGYASZTÓI IGÉNYÉRVÉNYESÍTÉSI MODELLEK EURÓPÁBAN *

*Bihari Erika*¹

A fogyasztói jogok érvényesítése – az egyes jogrendszerbeli sajátosságokat figyelembe véve – többféleképpen történhet és ezeket – a hazai és nemzetközi kutatások alapján – különböző módon csoportosíthatjuk. Beszélhetünk hagyományos (például a bírósági eljárás) vagy alternatív (például mediáció, békéltetés) eljárásról. Az eljárásban való részvétel, illetve az ahhoz való hozzájárulás jellege szerint létezik opt-in (csoportos részvétel) és opt-out (kimaradás, reprezentativitás) rendszer,² vagy az igényérvényesítés módja alapján beszélhetünk egyéni vagy együttes igényérvényesítésről.³ Jelen kutatás szempontjából utóbbi lesz releváns.

Az együttes, azaz a kollektív fogyasztói igényérvényesítésnek adott ország mechanizmusában különböző eszközét láthatjuk. Találkozhatunk képviselői keresettel (representative action), csoportos perléssel (group litigation), csoportos keresettel („class action”), közérdekű keresettel (actio popularis), kollektív keresettel (collective actions), azonban elnevezésüktől függetlenül a céljuk minden esetben az, hogy nagyszámú fogyasztó érdekeit jelenítsék meg az adott eljárásban.⁴ Így tehát kollektív fogyasztói igényérvényesítés alatt azon eljárásokat értjük, amelyek lehetőséget biztosítanak arra, hogy kettő vagy több természetes vagy jogi személy vagy egy kereset indítására jogosult szerv közösen követelje valamely jogellenes magatartás megszüntetését vagy érvényesítse kártérítési igényét.⁵

Bevezetés

A korábbi években az Európai Unió több tagállama is bevezetett olyan eljárásjogi eszközöket, amelyek a kollektív igényérvényesítés lehetőségét kívánják megteremteni,⁶

---

* DOI 10.21867/KjK/2020.1.3.

¹Dr. Bihari Erika, doktorandusz, DE Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, erikabihari89@gmail.com

A tanulmány megírása és megjelentetése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

² Udvary Sándor (2013): A kollektív jogorvoslat európai szabályozásának főbb csomópontjai és folyamata. *Eljárásjogi Szemle*. 1. évf. 6. sz., 4.

³ Aranyi Péter (2010): A fogyasztók kollektív igényérvényesítésének modelljei és módszerei. *Fogyasztóvédelmi Szemle*. 4. évf. 1. sz., 49–55.

⁴ Hajnal Zsolt – Jagusztin Tamás – Joó Imre – Osztovics András (2012): *Kollektív fogyasztói jogérvényesítés*. Debrecen, Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesülete, 31.

⁵ Az Európai Bizottság 2013. június 11-i 2013/396/EU ajánlása.

⁶ Willett, Linda A. (2005): *US-Style Class Actions in Europe: A Growing Threat?* Washington: National Legal Center for the Public Interest, pp. 9.

így jelenleg kollektív igényérvényesítési mechanizmussal (a csoportos és a reprezentatív rendszerek eltérő eszközeivel)⁷ Európa legtöbb országában találkozhatunk.⁸

A hazai megoldás mellett az európai környezet egy kis részének bemutatása elősegítheti a sokszínű mechanizmusoknak és az egyes jogintézményeknek a mélyebb megismerését. Ezért tanulmányomban négy ország kollektív rendszerének struktúráját szeretném bemutatni. Bármelyik kollektív igényérvényesítési mechanizmussal rendelkező ország érdemes lenne arra, hogy bemutassuk, de területi okokból szükséges volt választani.

Az országok kiválasztásának alapja többek között az volt, hogy mely ország rendelkezik európai szinten a legnagyobb hagyománnyal és gyakorlattal a kollektív fogyasztói igényérvényesítés terén,⁹ mely rendszer lehet a leghatékonyabban megformált¹⁰ és mely rendszer az, amelyik a „fiatalabb” mechanizmusok¹¹ közé sorolható. A vonatkozó szakirodalom áttekintését követően e szempontok alapján Angliára, Németországra, Hollandiára és Belgiumra esett a választás.

A mechanizmusok „felépítése” általánosságban

A kollektív igényérvényesítési mechanizmusok számos jogpolitikai célt szolgálhatnak, melyek közül legjelentősebbek a joghoz jutás elősegítése, a felek közötti tényleges egyenlőség biztosítása, a költségek csökkentése, a hosszadalmas eljárások kiküszöbölése, az igazságügy működésének gazdaságossága, az eltérő döntések elkerülése és a gazdasági szereplők viselkedésmintáinak javítása.¹² A tömeges szinten nyújtott szolgáltatások esetében elkerülhetővé teszik a bírósági eljárások megtöbbszöröződését, ezért egyre inkább kulcsfontosságú szerepük van.¹³

Ahogy azt már korábban említettem, a jogalkotási megoldások sokszínűek, de alapvetően két irányvonal jellemző, illetve ezek kombinációin alapuló rendszerek jöttek létre.¹⁴ Az egyik közé azok a típusok tartoznak, amelyek a társadalom vagy egy

---

⁷ Van den Bergh, Roger (2013): Private Enforcement of European Competition Law and the Persisting Collective Action Problem. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, Volume 20., Issue 1., pp. 14.

⁸ Kivételt képez például Svájc, ahol a jogsértések kezelésére szolgáló általános kollektív eljárásokat nem vezettek be.

⁹ E körben Angliára és Németországra (mindemelllett a német magánjog folyamatosan hatással van a magyar jogra, így esetleges „jó gyakorlatok” megismerése miatt is célszerűnek tartottam a vizsgálatot) esett a választás.

¹⁰ A kutatás eredményeit összegezve e tekintetben Hollandia emelhető ki.

¹¹ A belga modell mondható ez egyik „legfiatalabbnak” Európában és ezért, mint ilyen rendszert tettem a vizsgálat tárgyává.

¹² Udvary Sándor (2013): The Advantages and Disadvantages of Class Action. *Iustum Aequum Salutare*, 9. évf., 1. sz., 68.; Harsági Viktória (2015): A kollektív igényérvényesítés fejlesztési lehetőségei. *Acta Univ. Sapientiae Legal Studies*. 4. évf., 2. sz., 218.; Harsági Viktória (2016a): A modellválasztás dilemmái a kollektív igényérvényesítés hazai szabályozásánál. *Eljárásjogi Szemle*. 2016/1., 24.

¹³ Jagusztin Tamás (2018): Kollektív igényérvényesítés Európa egyes államaiban. *Pro Futuro*, 8. évf., 1. sz., 84.

¹⁴ Jagusztin (2018): *i.m.*, 85.

közösség kollektív érdekei (közérdek)¹⁵ védelme iránt indíthatók. Ebben az esetben általában csak a jogalkotó által kijelölt állami szervek, vagy ezen érdekek védelmére hivatott egyéb szervezetek jogosultak, és fontos, hogy meghatározott jogok védelme iránt.¹⁶ A tag hozzájárulása a per megindításához nem szükséges, de nem is léphet ki a csoportból.¹⁷ A másik irányvonal az egyének csoportjának homogén igényeinek érvényesítését segíti elő az összevont fellépés előnyeinek kihasználásával (társult perlés). Ebben az esetben a jogosultak maguk döntenek a részvételről.¹⁸ Az opt-in rendszerben a csoporttagoknak kifejezett hozzájárulásukat kell adniuk a csoportperhez, hogy az kiterjedjen rájuk. Az opt-out rendszereket a meghatalmazás nélküli képviseleti jog jellemzi: a per az összes csoporttagra kiterjed, kivéve azokat, akik a csoportból kifejezett nyilatkozattal kiléptek (feltéve, hogy a kilépés megengedett).¹⁹ A csoporttagok igényeit egy személy (szervezet) képviseli, aki az összes felperes érdekében szólal fel,²⁰ és egy eljárásban bírálják el az igényeket.²¹ Szükséges megjegyezni, hogy a két irányvonal közötti különbségtétel természetesen viszonylagos, a csoportos igényérvényesítés tág értelemben a közérdekű pereket is átfogja.²² Az új hazai polgári perrendtartás,²³ követve az Európában létező megoldásokat, két kollektív perlési formát vezetett be magánjogunk rendszerébe: a közérdekből indított perlés és a társult per jogintézményeit. A közérdekből indított perek területén a közös szabályok kidolgozása történt meg.²⁴ A társult per létjogosultságát igazolja, hogy a csoport erejének egyesítése növeli a fegyveregyenlőséget, és segítheti helyrebillenteni az erőforrások egyenlőtlenségét, a hatalmi egyensúlytalanságokat.²⁵

Anglia

Anglia az opt-out rendszerhez tartozik és biztosan mondhatjuk, hogy az egyik legnagyobb gyakorlattal rendelkező ország a képviseleti eljárások (representative

---

¹⁵ Jójárt Eszter (2017): A közérdekből indított per. In: Petrik Ferenc (szerk.): *Polgári eljárásjog Kommentár a gyakorlat számára*. Harmadik kiadás. Budapest, HVG-ORAC, 1209.

¹⁶ Kecskés László – Wallacher Lajos (2012): A csoportos jogérvényesítés lehetséges formái választottbíráskodás keretében a magyar jogban. In: Kecskés László – Lukács Józsefné (szerk.): *Választottbírók Könyve*. Budapest, HVG-ORAC, 283.

¹⁷ Nagy Csongor István (2010): A csoportos igényérvényesítés összehasonlító jogi modelljei – I. rész. Az amerikai class action. *Külgazdaság – Jogi Melléklet*, 54. évf., 9–10. sz., 94.

¹⁸ Jagusztin Tamás (2018): *i.m.*, 85.

¹⁹ Nagy Csongor István (2014): Javaslat a csoportper honi szabályozására az új Polgári Perrendtartás kodifikációjának apropóján. *Magyar Jog*, 2014/4., 213.

²⁰ Hodges, Christopher (2001): *Multi-party Actions*. Oxford–New York: Oxford University Press, pp. 73.

²¹ Hodges, Christopher (2008): *The Reform of Class and Representative Actions in European Legal Systems*. Oxford: Hart Publishing, pp. 2.

²² Nagy Csongor István (2011): A csoportos igényérvényesítés gazdaságtana és lehetőségei a magyar jogban. *Jogtudományi Közlöny*, 66. évf., 3. sz. 163.

²³ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény. Hatályos 2018. január 1-jétől.

²⁴ Harsági Viktória (2018): A közérdekből indított per. In: Varga István (szerk.): *A Polgári Perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja II/III*. Budapest, HVG-ORAC, 2005.

²⁵ Harsági (2015): *i.m.*, 218.

proceedings) terén, hiszen több mint két évszázados múltra tekint vissza.²⁶ Ezen eljárásokban a reprezentatív felperes a pert a saját és a képviselt osztály nevében indítja, ő az egyetlen felperes, a képviselt osztály tagjai nem tekinthetők feleknek a perben. A reprezentatív eljárások előnye a nagyfokú hatékonyság és az igazságszolgáltatáshoz való jog eredményesebb érvényesülése. Az eljárás jellemzői között említhetjük, hogy abban a követelés teljes összege megállapítható, és az egyes károsultak közötti elosztásának világos kritériumai vannak. Ennek intézését gondos ellenőrzés alatt kell tartani, mert az indokolatlanul erőteljes kollektív igényérvényesítés akár problémákhoz is vezethet.²⁷ A csoportos perlés intézménye (group litigation) a Woolf reformmal²⁸ került be az angol jogrendszerbe.

„A jelentés három alapvető kritériumot határozott meg a csoportos perléssel kapcsolatban. A csoportos perlés lényegében azt jelenti, hogy a közös kérdésekben való döntésig az ügyeket összefogják. Minden felperesnek el kell döntenie, hogy csatlakozik-e a csoporthoz, amely a gyakorlatban a csoportregiszterbe való felvétellel valósul meg és az aktív kezdési folyamat különbözteti meg a reprezentatív eljárásoktól. Bármelyik fél kezdeményezheti, nemcsak a felperes, hanem az alperes is, hogy az ügyet csoportos perként tárgyalják. Akkor alkalmazható, ha számos eljárást indítanak hasonló vagy összefüggő tények tekintetében. Függetlenül a csoportot alkotó egyének számától, minden egyes eljárásjogi cselekményt csak egyszer kell megtenni a perben. Ez nemcsak a csoporttagok javát szolgálja, hanem azért is, akivel szemben az eljárást megindították. A reprezentatív eljárásoktól eltérően a bíróság szigorú felügyelete jellemző. Generális szabályozással állunk szemben, a tárgyi hatálya tekintetében nincs korlátozás, általánosan alkalmazható eszközről van tehát szó. Csoportos pereket az eddigi gyakorlat szerint indítottak termékfelelősségi ügyekben, pszichikai és szexuális visszaélések esetén, nyaralások és pénzügyi szolgáltatások tekintetében.” – írja Harsági Viktória az angol rendszerről.²⁹

Németország

Jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások (Unterlassungsklage)

Németországban a fogyasztók kollektív igényérvényesítésének évtizedes hagyományai vannak. A fogyasztóvédelmi társadalmi szervezetek (Verbraucherzentrale Bundesverband-VZVB) által indított keresetek jellemzője az, hogy jogsértések megszüntetésére irányulnak. Ez alkalmas arra, hogy tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal, jogsértő reklámokkal, tisztességtelen szerződési feltételekkel szemben is védelemben részesítsék a fogyasztókat. A fogyasztóvédelmi társadalmi szervezetek alaptevékenységének lényeges részét képezi az ilyen eljárások indítása. Hátránya

---

²⁶ Parsons, Michelle (2008): European Class Action. *South Carolina Journal of International Law and Business*, pp. 39.

²⁷ Harsági (2016a): *i.m.*, 28.

²⁸ Final Report Access to Justice Report (July 1996) pp. 17.

²⁹ Harsági (2016a): *i.m.*, 28. Lásd még: Harsági Viktória (2014): Kollektív igényérvényesítés az angolszász világban. *Magyar Jog*, 2014/11. 624–632.

ugyanakkor az, hogy míg a jogsértés folytatásával a jövőre nézve gyakran felhagy a gazdálkodó, addig a fogyasztóknak okozott kár megtérítésére nem nyújt lehetőséget.

Nyereség elvonó igény (Gewinnabschöpfungsanspruch)

2004 júliusától fogyasztóvédelmi és versenyszövetségek a tisztességtelen versenyről szóló törvénybe ütköző szándékos jogsértések útján szerzett bevétel elvonása iránt pert indíthatnak az államkincstár javára. A gyakorlatban ugyanakkor ez a keresetindítási forma kevésbé hatékony, mivel a keresetindításra jogosultak leküzdhetetlen akadályokkal találják magukat szemben. Nem elegendő az okozatiság bizonyítása a jogsértés és a többletbevétel között, de a jogsértő vállalat szándékosságát is bizonyítani szükséges. Ebből adódóan a nyereségelvonó igény kizárólag a tisztességtelen versenyről szóló törvényben szabályozott jogsértésekkel szemben alkalmazandó, míg más fogyasztóvédelmi jogszabályok, vagy az általános szerződési feltételekre vonatkozó szabályozás megsértése esetében nem.

Beszédési kereset a ZPO 79. § 2- bek. 3. pont alapján (Einziehungsklage)

2002 januárjától a fogyasztóvédelmi szervezetek tevékenységi körükben egy vagy több fogyasztótól átvállalhatják pénzkövetelésének érvényesítését. A „behajtott” pénzt aztán kifizetik a fogyasztóknak. Ezt a perlési lehetőséget eredetileg arra a célra találták ki, hogy olyan kis perértékű, tömegesen előforduló ügyekben nyújtson kereseti lehetőséget, amelyeket e miatt nem érvényesítenének. Ugyanakkor erre nem igazán alkalmas, mivel minden egyes érintett fogyasztóval meg kellene állapodni, és azok számszerűsíthető igényeit egyediesíteni kellene, így a fogyasztóvédelmi szervezetek azt a perlési lehetőséget próbaperekre (Musterklage) szokták használni.

Szervezett megállapítási kereset a nagyszámú jogvitában érintett számára (Feststellungsklage)

Mivel a fogyasztóvédelmi szervezeteknek nincsen direkt felhatalmazása megállapítási keresetek indítására, vagy arra, hogy e jogukról mások lemondjanak a javukra, így a fogyasztóvédelmi szervezetek megszervezik az érintettek perközösségét. Ennek nyilvánvalóan az a kockázata, hogy az érintettek életében változások állhatnak be. Az ítélet hatálya nem mindenkire, hanem csak az eljárásban érintett fogyasztókra terjed ki.

Tőkebefektetői próbaper (Kapitalanleger-Musterverfahrensgesetz – KapMuG)

A tőkebefektetési területre 2005. január 1-jétől vonatkoznak a KapMuG szabályai. Ez a törvény egy próbaeljárást vezetett be a hamis, megtévesztő vagy elhallgatott nyilvános tőkepiaci információkkal megkárosított befektetők érdekeinek védelmére. Abban az esetben, ha egy károsult kártérítési igényt kíván érvényesíteni megtévesztő tőkepiaci információk miatt, akkor kezdeményezheti azt, hogy egy próbapert indítsanak. Az indítványát egy elektronikus pernyilvántartásban teszik közzé és a pert megszakítják. Azonban, ha 4 hónapon belül 10 vagy több próbamegállapítási indítvány érkezik

ugyanazon próbakérdés tisztázására, akkor az eljáró bíróság egy próbadöntést hoz. Ez meghatározza majd a próbaper felperesét is, illetve minden más felperest is perbe kell hívni. Ha a próbaper ítélete jogerőre emelkedik, az illetékes bíróság az egyéni igényekről dönt a próbadöntés alapján.³⁰

Hollandia

A kollektív igényérvényesítés legismertebb formáját, az amerikai „class action”-t idéző eljárás nem létezik a holland jobban. A jelenlegi rendszer mai formája két lépcsőben alakult ki. Elsőként az egyesületek vagy alapítványok által indított kollektív perek jelentek meg, majd az úgynevezett kollektív egyezségi eljárás vált lehetővé.³¹

A holland jog jogintézményét (collectieve actie) a németalföldi polgári törvénykönyvbe (Burgerlijk Wetboek) 1994-ben vezették be.³² A holland bírói gyakorlat, még e törvény bevezetése előtt elismerte a társadalmi szervezetek perlési jogosultságát, amely irányulhatott megállapítási keresetre, a jogsértéstől való eltiltásra, illetve adott esetben kártérítés követelésére is.³³ A törvény a kártérítési kötelezettségre való jogosultságot nem foglalta szabályai közé. A szabályozás indokai között szükséges megemlíteni azt, hogy a bírósági gyakorlatot a tételes jog medrébe kellett terelni, ezzel elkerülve azt a veszélyt, hogy a bíróságok a társadalmi szervezetek perbeli legitimációját túl tágan határozzák meg. A hatályos rendelkezések értelmében társadalmi szervezetek és közigazgatási szervek perelhetnek egy csoport érdekében és a kereseti kérelem nem irányulhat kártérítésre, csak megállapításra, illetve valamely magatartásától való eltiltására. Korlátozás a perlési jogosultsággal szemben, hogy a társadalmi szervezetnek a keresetlevél benyújtása előtt konzultálnia kell az alperessel, és meg kell kísérelnie egyezségi elérését. Amennyiben erre vonatkozóan nem tesz megfelelő erőfeszítéseket, az a perbeli legitimációjának az elvesztésével jár. A törvény lehetőséget teremt a csoport tagjai számára, hogy kilépjenek a csoportból és a per eredményeként születő határozat hatályát az ő vonatkozásukban kizárják (opt-out).³⁴

A holland polgári törvénykönyv rendelkezései mellett a csoportper kérdésével kapcsolatban meg kell említeni a 2005. július 27-én hatályba lépett tömeges károkkal kapcsolatos kollektív egyezségekről szóló törvényt (Wet collectieve afwikkeling massaschade).³⁵ Az általa létrehozott rendszer jellemzője, hogy míg bizonyos értelemben az amerikai „class action”-höz hasonló megközelítést követ, csak a csoportot képviselő társadalmi szervezetre és a károkozó közötti egyezségekre vonatkozik. A törvény értelmében a csoportot képviselő társadalmi szervezet az alperessel egyezséget köthet, amelyet a bíróságnak jóvá kell hagynia. Ezen egyezségek

³⁰ http://www.vzbv.de/sites/default/files/mediapics/stn_gruenbuch_eu_kommission_27_02_2009.pdf (letöltés dátuma: 2019. december 10.)

³¹ Harsági Viktória (2016b): A holland igényérvényesítés rendszere. *Eljárásjogi Szemle*, 2016/7-8. 478–484.

³² Burgerlijk Wetboek Boek 3, Vermogensrecht, Artikel 3:305a, 3:305b., Lásd még: Harsági (2016b): *i.m.*, 478–484.

³³ http://www.gvh.hu/data/cms1024131/gvh_vkk_palyazat_tamogatas_adatok_tanulmany_nagy_csongor_istvan_m.pdf (letöltés dátuma: 2019. december 10.)

³⁴ Harsági (2016b): *i.m.*, 478–484.

³⁵ A törvény címének bevett angol nyelvű fordítása: Act on Collective Settlement of Mass Damages.

jóváhagyására az Amszterdami Fellebbviteli Bíróság (Court of Appeal at Amsterdam) rendelkezik hatáskörrel. A jóváhagyott egyezség hatálya alól a csoport tagjai három hónapon belül kivonhatják magukat. Amennyiben nem élnek ezzel a lehetőséggel, az egyezség kötni fogja őket. Az egyezésnek ki kell térnie az alábbi kérdésekre: az érintett csoport meghatározása, a fizetendő kártérítés, milyen feltételeknek kell megfelelnie valakinek ahhoz, hogy jogosult legyen a kártérítésre, és annak részletei, hogy hogyan számították ki a kártérítési összeget. A fenti lehetőségek mellett az engedményezés és a pertársaság általános szabályai segítségével is elérhető csoportper létrehozása.³⁶ Erre természetesen elviekben mindegyik fejlett jogrendszerben lehetőség van, azonban Hollandiában konkrét eset is példaként szolgál erre a megoldásra. Például több helyi önkormányzat alapítványt hozott létre, amelynek célja polgári jogi igények érvényesítése olyan – elsősorban építőipari – vállalkozásokkal szemben, amelyek a pályázatás vagy a versenytárgyalás szabályait megsértették.³⁷

Belgium

A belga jog 2014 előtt nem rendelkezett olyan eljárási mechanizmusokkal, amelyek lehetővé tették volna fogyasztók nagy számának, hogy az őket ért ugyan olyan jogsértések esetén, együttesen érvényesítsék követelésüket a vállalkozással szemben. A Parlament által elfogadott 2014. március 28-i törvény³⁸ (továbbiakban: Törvény) külön fejezetként iktatta be a kollektív jogorvoslati eljárásokra (Introducing a Consumer Collective Redress Action) vonatkozó szabályokat a belga Gazdasági Jogi Törvénykönyvbe (Code of Economic Law – CEL).³⁹

Amennyiben egy vállalkozás olyan gazdasági tevékenységet folytatott vagy jelenleg is folytat, mellyel megszegi a fogyasztóval kötött szerződéséből eredő kötelezettségét, vagy a számos belga rendelet és a Törvény rendelkezéseinek valamelyikét, a fogyasztók követelésükkel bírósághoz fordulhatnak a vállalkozással szemben.⁴⁰ Fontos itt megjegyezni, hogy amennyiben a bíróság úgy gondolja, hogy a hagyományos eljárás hatékonyabb, nem ad lehetőséget a kollektív jogorvoslatra. A Törvény korlátolt személyi hatállyal rendelkezik, ugyanis csak fogyasztók hivatkozhatnak rá.⁴¹

Az eljárásnak számos feltétele van. Az eljárást indítani kívánó fogyasztócsoportnak olyan fogyasztókból kell állnia, akik ugyanolyan kárt szenvedtek. Fontos az, hogy kollektív jogorvoslati eljárás csak egy „csoportképviselő” által indítható, aki az ügyben ügynevezett elméleti felperes, vagyis igénylő lesz, aki megvédi a fogyasztók jogait, de nem célja a saját részre történő anyagi haszonszerzés. Fontos, hogy a csoport képviselője nem lehet ügyvéd.

---

³⁶ http://www.gvh.hu/data/cms1024131/gvh_vkk_palyazat_tamogatas_adatok_tanulmany_nagy_csongor_istvan_m.pdf (letöltés dátuma: 2019. december 10.)

³⁷ Harsági (2016b): *i. m.*, 478–484.

³⁸ Hatályba lépés: 2014. szeptember 1.

³⁹ http://www.academia.edu/8942335/Belgiums_New_Consumer_Class_Action (letöltés dátuma: 2019. december 15.)

⁴⁰ A fogyasztók követelésükkel, a kormány, a hatóságok és a non-profit szervezetek ellen, bírósághoz nem fordulhatnak.

⁴¹ A munkavállalók és a befektetők nem hivatkozhatnak a Törvényre.

A Törvény három lehetséges csoportképviselői kategóriát nevesít. Az első egy – a belga Fogyasztóvédelmi Tanács (Raad voor Verbruik) vagy a gazdasági miniszter által elismert – fogyasztói szervezet, a második egy – a gazdasági miniszter által elismert – egyesület, amely legalább három éve jogi személyiséggel rendelkezik, valamint nem célja gazdasági előny szerzése, a harmadik pedig a Szövetségi Ombudsman.

A Törvény lehetővé teszi a feleknek vagy a bírónak, hogy válasszanak az opt-out és az opt-in eljárás között, azonban ezt később nem változtathatják meg. Abban az esetben viszont, ha fizikai vagy erkölcsi sérelem a kártérítés jogalapja, illetve, ha a felperesek között van nem belga lakhellyel rendelkező személy, az opt-in eljárás a kötelező.

Jelenleg az ügyekben kizárólagos joghatósága a brüsszeli bíróságoknak van, melyek illetékessége kiterjed az egész ország területére. A kereseteket a Brüsszeli Elsőfokú Bírósághoz vagy a Brüsszeli Kereskedelmi Bírósághoz lehet benyújtani, a fellebbezéseket pedig a Brüsszeli Fellebbviteli Bírósághoz. Az ítélet a csoport minden tagjára kötelező. A hatáskor és illetékesség e fajta „korlátozása” (több európai országban is) annak érdekében történik, hogy egy egységesebb és kiszámíthatóbb joggyakorlatot tudjanak a bíróságok kialakítani, illetve az ügyeket hatékonyabban és gazdaságosabban intézzék, ezzel is elkerülve az időigényes és költséges eljárásokat. A kritikusok szerint ez a „korlátozás” aggályokat vethet fel a jogfejlődéssel és magával a Törvény alkalmazhatóságával kapcsolatban, illetve az opt-out eljárások megnövekedéséhez vezethet. Tény, hogy ezek lehetnek valós veszélyek, azonban ezek számos intézkedéssel szabályozhatók. Az ügyeket három bíróból álló tanácsokra lehet delegálni, nemzeti és nemzetközi szinten is képzéseket lehet – és szükséges is – szervezni a bírónak, illetve egy mozgó bírósági (traveling court) eljárást is ki lehet alakítani.⁴²

A Törvény egy kétlépcsős eljárást biztosít. Ha a felek között megegyezés születik a kérelem benyújtását követően, vagy az eljárás alatt, a felek kérhetik a bíróságot, hogy hagyja jóvá a szerződést. Azonban a bíróság ezt visszautasíthatja többek között akkor, ha a csoportnak ígért kártérítés egyértelműen ésszerűtlen, vagy a csoportképviselőnek fizetett munkadíj meghaladja a valós költségeket. Abban az esetben, ha nincsen megállapodás a felek között a fentebb leírtak szerint, a bíróság az eljárást lefolytatja. Miután a képviselő benyújtotta keresetét, a bíróság két hónapon belül dönt, hogy a követelés elfogadható-e. A bíróság további adatokat kérhet a felperestől, amire 8 napos határidő áll a felperes rendelkezésére. Ha a hiánypótlást elmulasztja, később adja be, vagy ismét hiányosan terjeszti elő, a kérelem nem minősül benyújtottnak.

Amikor a bírósághoz beérkezik a hiánytalan kérelem, megállapítja az eljárás típusát (opt-in/opt-out) és folytatja az eljárást. A felek számára biztosít egy 3-6 hónapig terjedő időszakot, és lehetőséget ad számukra, hogy bíróságon kívül megegyezésre jussanak. Ha a megállapodás megszületik, akkor a bíróság azt jóváhagyja. Bár egy ilyenfajta bírósági döntés ugyanazokat a jogkövetkezményeket vonja maga után, mint egy ítélet, fontos megjegyezni, hogy a megállapodásban a bűnösség vagy a felelősség kérdése nincsen rögzítve, így azt egy későbbi eljárásban nem lehet felhasználni. Ha nem sikerül megegyezésre jutni, az eljárás folytatódik az általános eljárási keretek között.

---

⁴² Voet, Steefan (2014): Belgium' s new consumer class action. In: Harsági, V. – Van Rhee, C.H.: *Multi-Party Redress Mechanisms in Europe: Squeaking Mice?* Cambridge, Intersentia, pp. 99.

A bíróság létrehoz egy ideiglenes listát a csoporttagokról, akik követeléssel éltek, illetve kizárja azon tagokat, akik nem felelnek meg a követelményeknek. Ezt követően a lista bekerül a bírósági nyilvántartásba és nyilvánosan elérhető lesz. A képviselő és a vállalkozás 30 napon belül megtámadhatja a csoporttagok felvételét vagy kizárását a listából. A bíróság a beérkezett iratok alapján dönt arról, kik azok, akik szerepelhetnek a listán és kártérítésben részesülnek. A bíróság természetbeni vagy pénzbeli kártérítésről dönt.

Fontos hangsúlyozni, hogy a Törvény megadja a fogyasztónak azon jogát, hogy az őt ért kárért kártérítést követeljen, azonban ez a követelés nem módosítja a hatályos polgári jogi felelősségi rendszert és nem is kívánja bevezetni a büntető kártérítést a belga jogba.⁴³

***

Kutatómunkám során tapasztaltam, hogy a vizsgált országok jogalkotói nem tudnak teljesen elhatárolódni a kollektív igényérvényesítés amerikai „class action” modelljétől, de egyértelműen látható a legtöbb esetben, hogy eszközeit mégsem kívánják teljes egészében beépíteni saját szabályozásaikba. Összességében elmondható, hogy az Európai Unió tagállamai elsődlegesen az opt-in rendszer mellett tették le a voksukat, természetesen vannak opt-out rendszerek is.⁴⁴ Függetlenül a mechanizmusok jellegétől, a bemutatott országok példáin keresztül egyértelműen megállapítható az is, hogy a kollektív igényérvényesítési mechanizmusok bevezetése társadalmi-gazdasági szükségletből ered és nagyon fontos, hogy minden egyes rendszer célja az – és kifejezetten annak is kell lennie –, hogy a fogyasztók széles körét érintő hátrányos jelenségeket a lehető leggyorsabban azonosítsa, majd azok megszüntetésére összpontosítson, ezzel is megelőzve a jogsértések ismételt kialakulását.

Források jegyzéke:

- A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény.
- Arany Péter (2010): A fogyasztók kollektív igényérvényesítésének modelljei és módszerei. *Fogyasztóvédelmi Szemle*, 4. évf. 1. sz. 49–55.
- Az Európai Bizottság 2013. június 11-i 2013/396/EU ajánlása.
- Burgerlijk Wetboek Boek 3, Vermogensrecht, Artikel 3:305a, 3:305b
- Final Report Access to Justice Report (July 1996) pp. 17.
- Hajnal Zsolt – Jagusztin Tamás – Joó Imre – Osztovics András (2012): *Kollektív fogyasztói jogérvényesítés*. Debrecen, Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesülete, 31.
- Harsági Viktória (2014): Kollektív igényérvényesítés az angolszász világban. *Magyar Jog*, 2014/11., 624–632.

⁴³ <http://www.collectiveredress.org/collective-redress/reports/belgium/generalcollectiveredress> (letöltés dátuma: 2019. december 10.)

⁴⁴ A tanulmányban bemutatott Hollandia, vagy további példaként említhető Dánia és Portugália.

- Harsági Viktória (2015): A kollektív igényérvényesítés fejlesztési lehetőségei. *Acta Univ. Sapientiae Legal Studies*, 4. évf., 2. sz., 218.
- Harsági Viktória (2016b): A holland igényérvényesítés rendszere. *Eljárásjogi Szemle*, 2016/7-8., 478–484.
- Harsági Viktória (2016a): A modellválasztás dilemmái a kollektív igényérvényesítés hazai szabályozásánál. *Eljárásjogi Szemle*, 2016/1., 24.
- Harsági Viktória (2018): A közérdekből indított per. In: Varga István (szerk.): *A Polgári Perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja II/III*. Budapest, HVG-ORAC, 2005.
- Hodges, Christopher (2001): *Multi-party Actions*. Oxford–New York: Oxford University Press, pp. 73.
- Hodges, Christopher (2008): *The Reform of Class and Representative Actions in European Legal Systems*. Oxford: Hart Publishing, pp. 2.
- Jagusztin Tamás (2018): Kollektív igényérvényesítés Európa egyes államaiban. *Pro Futuro*, 8. évf., 1. sz., 84.
- Jójárt Eszter (2017): A közérdekből indított per. In: Petrik Ferenc (szerk.): *Polgári eljárásjog Kommentár a gyakorlat számára*. Harmadik kiadás. Budapest, HVG-ORAC, 1209.
- Kecskés László – Wallacher Lajos (2012): A csoportos jogérvényesítés lehetséges formái választottbíráskodás keretében a magyar jogban. In: Kecskés László – Lukács Józsefné (szerk.): *Választottbírók Könyve*. Budapest, HVG-ORAC, 283.
- Nagy Csongor István (2010): A csoportos igényérvényesítés összehasonlító jogi modelljei – I. rész. Az amerikai class action. *Külgazdaság – Jogi Melléklet*, 54. évf., 9–10. sz., 94.
- Nagy Csongor István (2011): A csoportos igényérvényesítés gazdaságtana és lehetőségei a magyar jogban. *Jogtudományi Közlöny*, 66. évf., 3. sz. 163.
- Nagy Csongor István (2014): Javaslat a csoportper honi szabályozására az új Polgári Perrendtartás kodifikációjának apropóján. *Magyar Jog*, 2014/4. 213.
- Parsons, Michelle (2008): European Class Action. *South Carolina Journal of International Law and Business*, pp. 39.
- Udvary Sándor (2013): A kollektív jogorvoslat európai szabályozásának főbb csomópontjai és folyamata. *Eljárásjogi Szemle*, 1. évf. 6. sz. 4.
- Udvary Sándor (2013): The Advantages and Disadvantages of Class Action. *Iustum Aequum Salutare*, 9. évf., 1. sz., 68.
- Van den Bergh, Roger (2013): Private Enforcement of European Competition Law and the Persisting Collective Action Problem. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*. Vol. 20. Issue 1., pp. 14.
- Voet, Steefan (2014): Belgium’s new consumer class action. In: Harsági, V. – Van Rhee, C.H.: *Multi-Party Redress Mechanisms in Europe: Squeaking Mice?* Cambridge, Intersentia, pp. 99.
- Willett, Linda A. (2005): *US-Style Class Actions in Europe: A Growing Threat?* Washington, National Legal Center for the Public Interest, pp. 9.
- http://www.academia.edu/8942335/Belgiums_New_Consumer_Class_Action

- <http://www.collectiveredress.org/collective-redress/reports/belgium/generalcollectiveredress>
- http://www.gvh.hu/data/cms1024131/gvh_vkk_palyazat_tamogatas_adatok_tanulmany_nagy_csongor_istvan_m.pdf
- http://www.vzbv.de/sites/default/files/mediapics/stn_gruenbuch_eu_kommission_27_02_2009.pdf